

Ρώμη, 23 τοῦ Δεκεμβρίου 1903

Ἀγαπητέ μου Κύριε Karpus,

Δέ θά 'θελα νά μείνετε χωρίς ἓνα χαιρετισμό ἀπό μέρους μου, τώρα πού 'ρχονται Χριστούγεννα καί πού, ἀνάμεσα στή γιορτερή ἀτμόσφαιρα, ἡ μοναξιά σας θά σᾶς φαίνεται πιά βαριά παρά ἄλλοτε. Ἄν ὅμως, κεῖνες τίς ὥρες, νιώσετε πώς ἡ μοναξιά σας εἶναι μεγάλη, χαρεῖτε τότε: γιατί, (ἀναρωτηθεῖτε μόνος σας) τί νόημα θά 'χε μιὰ μοναξιά πού δέ θά 'ταν ἀληθινά μεγάλη; *Μονάχα μιὰ μοναξιά* ὑπάρχει, κι εἶναι μεγάλη καί βαραίνει πολύ στούς ὤμους μας. Γιά ὅλους, σχεδόν, ἔρχονται ὥρες, πού θά τίς ἀντάλλαζαν πρόθυμα μέ ὅποιοιδήποτε «συγχρωτισμό» — καί τόν πιά κοινότοπο ἀκόμα, καί τόν πιά φτηνό — ἢ μέ μιάν ἐπιφανειακή ἀσήμαντη ὁμοφωνία μέ τόν «πρῶτο τυχόν-

60

ἐπαγγέλματά τους κοκαλωμένα καί χωρίς πιά δεσμούς μέ τή ζωή... Γιατί, τότε, νά μήν ἐξακολουθήσεις νά τά βλέπεις ὅπως τό παιδί, σάν κάτι ξένο, ἀπ' τά βάθη τοῦ δικοῦ σου τοῦ κόσμου, ἀπ' τήν ἀπεραντοσύνη τῆς μοναξιάς σου, πού εἶναι αὐτή δουλειά καί θέση κι ἐπάγγελμα; Γιατί νά, θές ν' ἀνταλλάξεις τό σοφό «δέν-καταλαβαίνω» τοῦ παιδιοῦ, μέ τόν ἀγώνα καί τήν περιφρόνηση, μιὰ καί «δέν-καταλαβαίνω» θά πεῖ «εἶμαι μονάχος», ἐνῶ «ἀγωνίζομαι καί περιφρονῶ» θά πεῖ «παίρνω μέρος σέ κεῖνα ἴσα-ἴσα τά πράματα πού θέλω, μ' αὐτόν τόν τρόπο, νά τά κρατήσω μακριά μου»;

Στοχαστεῖτε, ἀγαπητέ Κύριε, τόν κόσμο πού κλείνετε μέσα σας καί δώστε σ' αὐτό σας τό στοχασμό ὅ,τι ὄνομα θέλετε. Εἶτε θύμηση τῶν παιδικῶν σας χρόνων εἶναι, εἶτε πόθος γιά τή μελλούμενη ὀλοκλήρωσή σας — μή νοιαστεῖτε παρά μόνο γιά κεῖνο πού ὀρθώνεται μέσα

62

τα», τόν πιά ἀνάξιο... Μπορεῖ ὅμως, τίς ὥρες ἴσα-ἴσα τοῦτες, ν' ἀξιάνει καί νά μεστῶνει ἡ Μοναξιά: γιατί τό μέστωμά της εἶναι ὀδυνηρό σάν τό μέστωμα τῶν παιδιῶν καί θλιβερό σάν τίς πρῶτες ἀνοιξιάτικες μέρες. Μή σᾶς παραπλανάει ὅμως τοῦτο. Ἐνα, καί μόνο, μᾶς εἶναι ἀπαραίτητο: ἡ Μοναξιά, ἡ μεγάλη ἐσώτερη Μοναξιά. Νά βυθίζεσαι στόν ἑαυτό σου καί, ὥρες ὀλόκληρες, νά μήν ἀνταμώνεις ἐκεῖ κανέναν — αὐτός πρέπει νά 'ναι ὁ ἀνώτερος τοῦ καθενός στόχος. Νά 'σαι μονάχος — ὅπως ἦσουν μονάχος στά παιδικά σου χρόνια, ὅταν οἱ μεγάλοι πηγαινόρχονταν, μπερδεμένοι σέ πράματα, πού σοῦ φαίνονταν σοβαρά καί σπουδαῖα μόνο καί μόνο ἐπειδή αὐτοί ἦταν τόσο πολύ ἀπασχολημένοι μαζί τους κι ἐπειδή ἐσύ δέν καταλάβαινες τίποτα ἀπ' ὅ,τι ἔκαναν.

Κι ἔρχεται μιὰ μέρα, πού νιώθεις πώς οἱ ἀσχολίες τους εἶναι κακομοίρικες, τά

61

σας, τοποθετήστε το πάνω ἀπ' ὅλα ὅσα βλέπετε γύρω σας. Ἡ ἐσώτατη πορεία σας ἀξίζει ὅλη σας τήν ἀγάπη, πρέπει νά ἐργαζόσαστε ἀδιάκοπα γι' αὐτήν, καί νά μή χάνετε πολύν καιρό καί πολύν κόπο ξεκαθαρίζοντας τίς σχέσεις σας μέ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Κι ἄλλωστε, ποιός σᾶς λέει πώς βρισκόσαστε σ' ὀποιαδήποτε σχέση μαζί τους; — Ξέρω, τό ἐπάγγελμα σας εἶναι τραχύ, ὀρθώνεται ἀδιάκοπα ἐναντία σας. Τό εἶχα προμαντέψει τό παράπονό σας, ἤξερα πώς δέ θ' ἀργοῦσε νά 'ρθει. Τώρα πού ἦρθε, δέ μπορῶ νά σᾶς γαληνέψω, μόνο νά σᾶς συμβουλέψω μπορῶ: σκεφτεῖτε: ὅλα τά ἐπαγγέλματα δέν εἶναι τάχα τό ἴδιο γεμάτα ἀξιώσεις, γεμάτα ἔχτρα ἐναντία στό ἄτομο — σά νά βύζαζαν τό μίσος ἐκείνων πού βρέθηκαν βουβοί, ἀνυπεράσπιστοι καί σκυθρωποί ἀπέναντι στό γυμνό ἀνελέητο καθῆκον; Ἡ ἀτμόσφαιρα, ὅπου πρέπει τώρα πιά νά ζήσετε, εἶναι,

63

βέβαια, φορτωμένη συμβατικότητα, προλήψεις και πλάνες — όχι βαρύτερες, ώστόσο, από κείνες που πιέζουν τήν ατμόσφαιρα όποιουδήποτε άλλου επαγγέλματος. Κι αν μερικά δίνουν τήν έντύπωση πώς σου αφήνουν κάπως περισσότερη ελευθερία, κανένα τους δεν είναι τόσο πλατύ κι απλόχωρο, που νά μπορεί ν' άγκαλιάσει τά μεγάλα μυστικά τής αληθινής ζωής. Μονάχα ό 'Ερημίτης μοιάζει υποταγμένος στους βαθύτερους νόμους τής ζωής· κι όταν κινάει μέσ' στήν αύγή, ή άπλώνει τή ματιά του στό δειλινό, που είναι γεμάτο συντελεσμένα γεγονότα, κι όταν νιώθει τί γίνεται εκεί μέσα — τότε λυτρώνεται άπ' όλες τις βιοτικές συνθήκες (όπως οί πεθαμένοι), κι άς στέκει, αυτός, καταμεσής στήν αληθινή ζωή. "Όσο γιά τις δοκιμασίες που θά σ' ας ποτίσει τό στρατιωτικό σας επάγγελμα, αγαπητέ Κύριε, τά ίδια θά υποφέρατε κι όποιοδήποτε άλλο αν είχατε διαλέξει. 'Ακόμα

γάλοι δεν είναι τίποτα, ή αξιοπρέπεια τους είναι όλοτελα κούφια.

Κι αν σ' ας κυριεύει αγωνία και βασιανιστική ταραχή, όταν αναθυμόσατε τά παιδικά σας χρόνια μ' ό,τι απλό και γαλήνιο είναι μαζί τους δεμένο, έπειδή δε μπορείτε πιά νά 'χετε πίστη στό Θεό, που κατοικεί στό παραμικρό τους μόριο — αναρωτηθείτε τότε, αγαπητέ Κύριε Καρpus, μήπως χάσατε αληθινά τό Θεό. Δεν είναι τάχα πολύ πιθανότερο, πώς δεν τόν είχατε ποτέ σας κατακτήσει; Πότε, αλήθεια, θά 'χατε κάνει αυτή τήν κατάκτηση; Πιστεύετε τάχα πώς μπορεί ένα παιδί νά τόν κρατήσει στά χέρια του, αυτόν, που ώριμοι άντρες τόν σηκώνουν μέ τόσον κόπο και που τό βάρος του συντρίβει τους γέρους; Πιστεύετε πώς εκείνος που τόν κατέχει αληθινά, μπορεί νά τόν χάσει σά νά 'ταν κανένα χαλίκι; Δέ νομίζετε πώς εκείνος που κατέχει τό Θεό, έναν κίνδυνο μονάχα τρέχει: νά χαθεί άπ' Αυ-

κι αν, έξω από κάθε επαγγελματική άπασχόληση, προσπαθούσατε νά θεμελιώσετε, μονάχος, εύπλαστες κι αυθυπόστατες σχέσεις μέ τήν κοινωνία, πάλι δε θά γλιτώνατε άπ' αυτό τό καταπιεστικό πνιγρό συναίσθημα. — "Έτσι γίνεται παντού, όμως αυτό δεν είναι λόγος ν' ανησυχείτε ή νά λυπόσαστε· άμα έχετε χάσει κάθε επαφή μέ τους ανθρώπους, πασχίστε νά ζυγώσετε τά πράγματα· δε θά σ' ας παρατήσουν ποτέ, αυτά. Σ' ας μένουν ακόμα οί νύχτες και οί άνεμοι, που γλιστρώνε μέσ' άπ' τά δέντρα και τρέχουν πάνω από χώρες και τόπους· στόν κόσμο των πραγμάτων και των ζώων τό κάθε τι είναι γεμάτο από γεγονότα που μπορείτε και σεις νά τά συμεριστείτε· τά παιδιά είναι πάντα ίδια, όπως ήσαστε κάποτε και σεις, παιδί: θλιμμένα κι ευτυχισμένα — κι όταν αναθυμόσατε τά παιδικά σας χρόνια, ξαναζείτε πάλι ανάμεσό τους, ανάμεσα στά μοναχικά παιδιά. Κι οί με-

τόν! — "Αν όμως παραδεχόσατε πώς ό Θεός δεν ύπαρξε στά παιδικά σας χρόνια, ούτε και πρωτύτερα, αν προμαντεύετε πώς τό Χριστό τόν ξεγέλασε ή αγάπη του και τό Μωάμεθ τόν άπάτησε ή περηφάνεια του — κι αν μέ τρόπο νιώθετε πώς, και τώρα ακόμα, τήν ώρα τούτη που μιλάμε γι' αυτόν, ό Θεός δεν ύπάρχει — πώς γίνεται τότε (μιά και δεν ύπαρξε ποτέ) νά θλιβόσατε γιά τήν άπουσία του, όπως θά θλιβόσατε γιά κάτι περασμένο, και νά τόν αποζητᾶτε σά νά τόν είχατε χάσει;

Γιατί νά μή σκεφτόσατε πώς είναι ό 'Ερχόμενος, ό 'Αναμενόμενος που θά φτάσει άπ' τήν αιωνιότητα, ό Μελλούμενος, ό τέλειος καρπός ενός δέντρου, που έμεις είμαστε τά φύλλα του; Τί σ' ας έμποδίζει νά «προβάλετε» τή γέννησή του στους μελλούμενους καιρούς, και νά ζήσετε τή ζωή σας σά νά 'ταν μιά δδυνηρή κι όμορφη μέρα κάποιας μεγάλης έγκυμοσύνης;

Δέ βλέπετε, λοιπόν, πώς τό κάθε τι πού συμβαίνει, εἶναι καί μιά ἀρχή; Δέ θά μπορούσε τάχα νά 'ναι ἡ ἀρχή 'Εκεῖνου; Ὑπάρχει τόση ὁμορφιά σέ κάθε ἀρχι-νισμα! Ἀφοῦ εἶναι ὁ Τέλειος, δέν πρέπει, πρὶν ἀπ' αὐτόν, νά ὑπάρξουν ἄλλα, λιγότερο σημαντικά, γιά νά μπορέσει αὐτός νά διαλέξει τά στοιχεῖα τῆς ὑπόστα-σῆς του ἀνάμεσ' ἀπ' τήν ἀφθονία καί τήν πληρότητα; Δέν πρέπει νά 'ναι, αὐτός, ὁ Τελευταῖος — γιά νά περικλείσει τό κά-θε τι μέσα του; Τί νόημα θά εἶχαμε, ἐ-μεῖς κι ὁ ἀγώνας μας, ἂν ἐκεῖνος πού ἔτσι θερμά ἀποζητᾶμε εἶχε κιόλας βυθι-στεῖ στά περασμένα;

“Ὅπως οἱ μέλισσες μαζεύουν τό μέλι, ἔτσι κι ἐμεῖς ξεδιαλέγουμε ὅ,τι πιό γλυ-κό ἔχει τό κάθε πράγμα καί πλάθουμε 'Εκεῖνον. Ἀρχίζουμε ἀκόμα καί μέ τό πιό ἀσήμαντο, τό πιό παραπεταμένο (φτά-νει μόνο νά τό γεννάει ἡ ἀγάπη)· μέ τή δουλειά καί τήν ξεκούραση, μέ τή σιωπή

ἢ μέ μιά μικρή μοναχική χαρά, μέ τό κά-θε τι πού κάνουμε μόνοι χωρίς συμπαρα-στάτες κι ὀπαδοῦς, τόν θεμελιώνουμε αὐ-τόν — πού δέ θά προφτάσουμε νά τόν γνωρίσουμε, ὅπως οἱ πρόγονοί μας δέν πρόφτασαν νά γνωρίσουν ἐμᾶς. Κι ὥστό-σο, οἱ σβησμένες αὐτές σκιές τῶν περα-σμένων ζοῦν μέσα μας μέ πλῆθος μορ-φές: εἶναι οἱ κλίσεις μας, εἶναι οἱ τροπές τῆς μοίρας μας, τό αἷμα μας πού σφυρο-κοπάει, κι ἡ αἰώνια χειρονομία πού ἀνε-βαίνει ἀπ' τά βάθη τῶν Καιρῶν.

Ὑπάρχει, λοιπόν, τίποτα πού θά μπο-ροῦσε νά νεκρώσει τήν ἐλπίδα σας πώς, κάποια μέρα, ἐκεῖνος, ὁ Ἀπώτατος, θά σᾶς κλείσει ἐντός του;

Γιορτάστε τά Χριστούγεννα, ἀγαπη-τέ Κύριε Karpus, μέσα στό εὐλαβικό τοῦτο συναίσθημα: πώς, γιά ν' ἀρχίσει 'Εκεῖνος νά ὑπάρχει ἐντός σας, ἴσως νά χρειάζεται αὐτήν ἴσα-ἴσα τήν ἀγωνία σας μπροστά στή ζωή. Μπορεῖ, αὐτές

ἴσα-ἴσα τίς πικρές καί δύσκολες μέρες σας, τό κάθε τι ἐντός σας νά ἐργάζεται γιά κεῖνον — ὅπως κάποτε, παιδί, εἶχα-τε γιά κεῖνον ἐργαστεῖ μέ κοιμμένη ἀνά-σα. Νά 'σαστε ὑπομονετικός καί μακρό-θυμος. Μήν ξεχνᾶτε πώς τό λιγότερο πού μπορούμε νά κάνουμε εἶναι τοῦτο: νά μή φέρνουμε στόν ἐρχομό του περισσότερη ἀντίσταση ἀπ' ὅση φέρνει ἡ γῆ στήν ἄ-νοιξη πού φτάνει.

Καί νά 'σαστε πάντα χαρούμενος κι ὅλος ἐμπιστοσύνη.

Δικός σας

RAINER MARIA RILKE